

TORREGROSA YAGO, José María, “Un nuevo divisor de plata atribuible al taller de Iltirta”, *Omni. Revista numismática* 9, 2015, p. 42-49.

Es presenta un divisor de plata atribuible a la seca d'Iltirta (Lleida), de l'època de la 2a Guerra Púnica o dels primers anys del segle II a. de C. L'anvers presenta un cap amb un pentinat esquemàtic o un casc. Al revers, el camp és dividit en dos quadrants i un semicercle, en els quals hi apareix, en aquest ordre, un creixent orientat cap a dins, la lletra M i un llop marxant a la dreta amb la boca mig oberta.

ANS

MEDIEVAL

BONANNO, Maurizio, *Le monete “locali” di Messina*, Edizioni d'Andrea, Ariccia, 2016.

L'autor ens presenta en aquesta obra tot un seguit de peces monetiformes que tenen en comú haver estat emeses a Messina. El lligam amb la ciutat apareix en formes diferents, amb la menció A MISSINA a la llegenda o amb les armes de la ciutat dins d'escuts, sigui en la forma de creu llatina, sigui amb un quarterejat amb creus i lletres M.

El primer que en publicà quatre varietats fou Paruta al s. XVII i no les qualificà, tot i que indicà que eren de coure. En el meu primer article de l'any 1974, desconexedor encara de l'obra de Paruta, vaig publicar una altra moneda diferent, plantejava d'entrada si no seria una moneda local i vaig acabar conclouent que potser era una prova.

Aquestes peces tenen dues particularitats notables. D'una banda, s'acosten al món oficial en indicar que pertanyen al REGNI SICILIE, o bé fins i tot en assenyalar el nom del rei, en concret de Ferran II. De l'altra, moltes d'elles porten les marques de mestres de la seca perfectament coneguts, com ara les M-C de Mateu Compagna, qui actua als darrers temps de Joan II i als primers de Ferran II.

L'autor, després de descriure acuradament més d'una desena de varietats i vistes les connotacions oficials de les peces, conclou que han d'ésser monedes de caràcter local. Nosaltres no podem pas negar-ho absolutament, però hi trobem inconvenients seriosos. D'una banda, perquè no s'assemblen en res amb les altres monedes locals, com ara les sardes de l'Alguer, Bosa o Sàsser. De l'altra, perquè les mencions reials i de la seca més aviat les allunyen de les iniciatives municipals que solen regir les altres monedes locals. Finalment, l'argument més

important per a nosaltres és que n'hi ha que porten, a una de les cares, la menció del Mestre Racional o del Mestre dels Ports (amb el seu nom, GVIDVS). Aquests tipus de peces amb els noms de càrrecs importants de l'aparell de l'Estat ja han estat comentades per nosaltres (AN-46), tant a Nàpols com a Sicília, i corresponen, com vàrem indicar en aquest treball, al Gran Camarlenc del rei (cas de Nàpols) o al Mestre Racional (cas de Sicília). Cal indicar que, en el cas del Mestre Racional de Sicília, llavors Antoni Carusio, també hi consta a l'altra banda el nom del rei Alfons IV. Finalment, cal dir que les peces sicilianes que descriu Bonanno, tant les del Mestre Racional com les del Mestre dels Ports, tenen enllaços tipològics amb les altres peces que semblen més inespecífiques, de manera que totes deuen tenir el mateix caràcter. Pensem que la clau definitiva l'hauria de donar el grup de peces que porten altres llegendes, com ara A GRAN MERCI A MISSINA ID, que Bonanno identifica com d'una gran mercè feta a la ciutat, de la qual hi ha una certa constància històrica però que, tenint present que les llegendes són en llatí (REGNI SICILIE ARAGONUM a l'altre costat), potser ens hauria de fer pensar, com ja vàrem apuntar en el nostre treball del 1974, en els grans mercaders de gra de Sicília, amb IN DEO per la ID final i, potser, MERC(ATOR)I per al MERCI.

En definitiva, pensem que res no podrà ésser conclòs fins que no aparegui documentació que ens il·lustri millor sobre aquestes interessants peces, però el treball de Bonanno té tot el seu mèrit i la seva hipòtesi no es pot pas descartar amb els elements actuals.

M. de Crusafont

GIULIANI, Achille / MATTIOCCO, Enzo, *Le collezione di monete medievali abruzzesi del Museo Civico di Sulmona*, Università Sulmonense della Libera Età, Sulmona, 2016.

La col·lecció numismàtica del Museo Civico de Sulmona té un origen gairebé anecdòtic, ja que va començar a desenvolupar-se a partir d'una troballa i es va anar alimentant gràcies als donatius d'una banca local, d'una entitat generosa i de diferents particulars, que van anar espigolant de les subhastes les rares peces dels tallers de l'Àquila, Chieti, Guardiagrele i, especialment, de Sulmona, que de tant en tant anaven sorgint. En el si del museu, la col·lecció començava a esdevenir important ja que arriba a sumar més de 100 peces, però el terratrèmol del 2009 va aconsellar el tancament de l'antic edifici que conserva aquest fons i ha restat novament amagada del públic. Amb la intenció de difondre la importància d'aquest fons i també d'ajudar a sortir del nou temps mort el fons numismàtic,